

stimuleringsfonds creatieve industrie

Programma Internationalisering
ontwerpsector 2025-2028

Sound and light installation at Kleine Berlin, Trieste
Foto: DSL STUDIO, Alessandro Saletta and Melania della Grave

Inhoud

1. Beleidskader Internationaal Cultuurbeleid 2025-2028	6
2. Programma Internationalisering Ontwerpsector 2025-2028	9
2.1 Samenwerkingspartners	9
2.2 Geografische focus	10
2.3 Uitgangspunten programma Internationalizing Ontwerpsector	10
2.4 Activiteiten in het programma Internationalisering Ontwerpsector	11
2.4.1 Regeling Internationalisering Ontwerpsector	11
2.4.2 Internationale manifestaties en presentaties	11
2.4.3 Vouchers internationaal	11
2.4.4 Residency-samenwerking en -uitwisseling	12
3. Kracht van ontwerp inzetten voor de SDG's (BHOS-agenda)	14
3.1 Terugblik 2021-2024	14
3.2 Thematiek programma 2025-2028	14
3.3 Methodiek programma 2025-2028	15
4. Flankerende activiteiten	17
4.1 Samenwerking, communicatie en storytelling	17
4.2 Monitoring, evaluatie en impactmanagement	17
5. Budget en verantwoording	19

1. Beleidskader Internationaal Cultuurbeleid 2025–2028

Het Internationaal Cultuurbeleid (ICB) verbindt al meer dan vijftig jaar het Nederlandse cultuur- en buitenlandbeleid. Het ICB toont dat Nederland¹ openstaat voor internationale samenwerking en uitwisseling met andere landen. Daarnaast stimuleert het ICB innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en ondersteunt het de bredere politieke, economische en maatschappelijke belangen van Nederland en zijn partners wereldwijd. Het ICB is daarmee een van de pijlers van het buitenlandbeleid van het Koninkrijk.

Het meerjarige ICB is gebaseerd op de beleidsagenda's van de minister van Buitenlandse Zaken (BZ), de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) en de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Aan de basis van dit beleid liggen de *Meerjarenbrief De kracht van creativiteit* (OCW), de *Uitgangspuntenbrief culturele basisinfrastructuur 2025–2028* (OCW), de *Beleidsnotitie 2022: Doen waar Nederland goed in is* (BHOS) en de *Afrikastrategie 2023–2032* (BZ/BHOS).²

Het programma Internationalisering Ontwerpsector is door het Stimuleringsfonds opgesteld binnen het kader internationaal cultuurbeleid voor de periode 2025–2028, dat op 24 januari 2024³ is vastgesteld, en sluit aan bij de drie beleidsdoelen:

- 1. Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland door duurzame samenwerking, uitwisseling en zichtbaarheid.**
 - Dit leidt tot inspiratie, kennisvergroting- en uitwisseling, wederzijds begrip, verrijking, het bereik van een groter publiek en marktverruiming.
 - Dit vergroot de economische en maatschappelijke waarde van de Nederlandse kunst en cultuur.
- 2. Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen**
 - Dit draagt bij aan een betere positie en reputatie van Nederland in het buitenland.
 - Dit stimuleert samenwerking op basis van wederkerigheid.
 - Dit draagt bij aan uitwisseling en dialoog, ook met landen waarmee de relatie (soms) complex is.
- 3. De kracht van de culturele en creatieve sector gebruiken voor het bevorderen van duurzame ontwikkeling, met de Sustainable Development Goals (SDG's) als richtinggevend kader.**
 - Dit stelt de culturele en creatieve sector in staat om

bij te dragen aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven zoals armoede, ongelijkheid en klimaatverandering, op basis van wederkerige samenwerking.

- Dit versterkt Nederland als innovatief, creatief en inclusief land.
- Hiermee ondersteunt en beschermt Nederland de vrije expressie van kunstenaars in landen waar deze onder druk staat, en draagt zo bij aan democratische burgerschap en weerbaarheid.

Programma Internationalisering Ontwerpsector

Sinds 2013 voert het fonds het programma Internationalisering Ontwerpsector uit in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ). Dit programma heeft zich gedurende drie beleidsperiodes aanzienlijk ontwikkeld, waarbij de reikwijdte, inhoud en instrumentarium zijn uitgebreid en/of aanscherpt. Ontwerpers en ontwerpend onderzoek worden ook internationaal in toenemende mate gevraagd om hun creativiteit, verbeeldings- en verbindingskracht in te zetten voor grote maatschappelijk vraagstukken zoals de energietransitie, digitale transformatie, duurzaamheid, klimaatverandering en stedelijke ontwikkeling.

Het programma Internationalisering Ontwerpsector richt zich binnen het ICB op vier pijlers:

- 1. Verbinden**

De veranderde geopolitieke verhoudingen maken internationale culturele samenwerking belangrijker omdat met creativiteit en cultuur bruggen kunnen worden gebouwd tussen landen en locaties, tussen mensen en gemeenschappen, juist ook wanneer de politieke stabiliteit in een land onder druk staat. Deze pijler vertaalt zich in de subsidieregeling Internationalisering Ontwerpsector,

het residency-traject en de thematische open oproepen.

- 2. Ruimte voor dialoog**

De ruimte voor het maatschappelijk middenveld neemt wereldwijd af, deze zogenaamde *shrinking civic space* zet mensenrechten, waaronder ook het recht op cultuur en vrijheid van meningsuiting, onder druk. 'Cultuur vervult een belangrijke rol bij het laten klinken van tegenstemmen in de samenleving'⁴ en het voeren van dialoog over sociale, politieke en economische thema's waaronder ook digitalisering en duurzaamheid. Door internationale samenwerking en uitwisseling kan er steun worden geboden aan het versterken van het culturele domein in andere contexten. Binnen de regeling en door gerichte thematische open oproepen geeft het Stimuleringsfonds invulling aan deze pijler.
- 3. Gedeelde opgaven**

Deze pijler verwijst naar het belang van het delen, uitwisselen en/of ontwikkelingen van kennis en oplossingen in een internationale context in relatie tot wereldwijde maatschappelijke opgaven (de SDG's) en geopolitieke uitdagingen. De vraagstukken waar ontwerpers zich over buigen, zijn vaak uitdagingen die in meerdere contexten optreden en impact hebben. Die impact van deze uitdagingen wordt medebepaald door lokale omstandigheden. Uitwisseling en samenwerking bieden de mogelijkheid om gedeelde uitdagingen vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Nederland heeft een eigen specifieke context die bijdraagt aan internationale discussies rondom gedeelde opgaven en daarbinnen levert de culturele sector een unieke bijdrage. De pijler van 'gedeelde opgaven' komt in alle activiteiten van dit programma tot uiting.
- 4. Ontwikkeling en positionering**

Het in internationale context stimuleren van de kwaliteit van het Nederlandse ontwerpveld door de zichtbaarheid te vergroten en ruimte te bieden voor onderzoek en uitwisseling. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van de internationale praktijk van de maker en zorgt voor een sterkere positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland. Deze pijler vertaalt zich in de Vouchers internationaal, residencies in het buitenland en onder andere de open oproepen voor internationale manifestaties en presentaties ondersteunen deze pijler.

Hieronder worden de plannen van het programma Internationalisering Ontwerpsector voor 2025–2028 uiteengezet. Naast de opgedane kennis van het programma over de afgelopen tien jaar, vormt het ICB-beleidskader van de ministers OCW, BZ en BHOS en het beleidskader van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie de grondslag voor deze plannen.

In het programma wordt, in navolging op de beleidskaders, nadruk gelegd op continuïteit, mede na de diepe impact die de COVID-19-pandemie heeft gehad op het culturele en creatieve veld en de samenleving. Deze strategie stelt het fonds in staat om opgedane kennis, netwerken en samenwerking verder te verdiepen en te verstevigen. Het biedt het fonds ook de ruimte om thema's die in 2023 en 2024 zijn gestart verder te ontwikkelen en daarmee de impact van die activiteiten te vergroten.

¹ Onder Nederland verstaan we het gehele Koninkrijk, zowel het Europese als het Caribische deel.

² Zie: Meerjarenbrief De kracht van creativiteit, 4 november 2022, Kamerstuk 32820, nr. 482; Uitgangspuntenbrief culturele basisinfrastructuur 2025–2028, 16 juni 2023, Kamerstuk 32820 nr. 499; Beleidsnota Doen waar Nederland goed in is – Strategie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 24 juni 2022, Kamerstuk 36180, nr. 1; en Afrikastrategie 2023–2032, 30 mei 2023, Kamerstuk 29237, nr. 183.

³ open.overheid.nl/documenten/1642ea41-a8eb-4042-b3c8-808c5c7dcbd0/file

⁴ Internationaal cultuurbeleid 2025–2028, januari 2024, p. 2.

2. Programma Internationalisering Ontwerpsector 2025-2028

Binnen het programma Internationalisering Ontwerpsector zet het fonds verschillende instrumenten in om bij te dragen aan de realisatie van de ICB-doelstellingen. Deze omvatten een subsidieregeling, open oproepen en residencies gericht op thema, vorm en/of geografie, een voucherregeling, specifieke thematische trajecten, opdrachten en andere flankerende activiteiten. Door programmatisch te werken kan het fonds handelen naar de vraag uit het veld⁵, zelf thema's agenderen en inspelen op de actualiteit.

De uitdaging bij internationalisering is om op huidige ontwikkeling en uitdagingen in te spelen en tegelijkertijd langere (thematische) lijnen van onderzoek, samenwerking en uitwisseling uit te zetten. Het fonds werkt daarom iteratief, met name in de meerjarige programmalijn rondom de Sustainable Development Goals (SDG's). Het fonds doet dit door bijvoorbeeld een fase van verkenning en verbinding te laten volgen door het uitvoeren en evalueren van activiteiten en op basis daarvan het weer aanscherpen van een open oproep en het verder verdiepen van de ontstane netwerken op een thema of in een regio. Zo kan het fonds zijn instrumentarium beter laten aansluiten op wat in verschillende contexten nodig is en gevraagd wordt.

Het programma is zodoende gericht op het opbouwen en versterken van internationale netwerken, het bevorderen van de inzet van ontwerp(denken) binnen onder andere complexe maatschappelijke vraagstukken, het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaringen over wederkerig samenwerken in internationaal verband en het meten van de effecten van activiteiten via een impact framework. Deze methodiek wordt in 2025–2028 gecontinueerd en uitgebouwd met extra aandacht voor kennisdelen over onder andere internationaal samenwerken en het presenteren van de uitkomsten van projecten op strategische internationale podia.

In de ontwikkeling van activiteiten vraagt het fonds nadrukkelijk om input van het ontwerpveld. Dit omvat zowel concrete resultaten van ondersteunde projecten, thema's waar makers en ontwerpers zich mee bezighouden als contexten waarbinnen ondersteunde projecten zich afspelen. Op basis van de input van verschillende partners en actoren definieert het fonds (maatschappelijke) vraagstukken en vertaalt deze in subsidieregelingen, open oproepen en programma's/activiteiten die thematisch, strategisch en/of geografisch zijn gericht en bepaalt het tevens de rol die de Nederlandse ontwerp-praktijk daarin kan spelen.

Elk jaar wordt een jaarplan vastgesteld waarin het hier beschreven programma op verschillende aspecten en op basis van terugkoppeling van partners en andere stakeholders meer specifiek kan worden toegespitst. Het jaarplan wordt na vaststelling door het bestuur en de Raad van Toezicht van het fonds ter kennisname aan de betrokken ministeries gestuurd.

2.1 Samenwerkingspartners

Bij de uitvoering van het programma Internationalisering Ontwerpsector spelen meerdere partners binnen en buiten Nederland een actieve rol. Tot deze partners behoren onder meer de ministeries, het postennetwerk, rijks- en private fondsen, sector- en maatschappelijke organisaties, Nieuwe Instituut, DutchCulture, CreativeNL, CLICKNL, de RVO en de cultuursector in de breedste zin van het woord (lokaal, nationaal en internationaal). Met deze partners wisselt het fonds kennis uit en inventariseert het de internationale vraag naar bijdragen van de ontwerpdisciplines. Hierdoor kunnen activiteiten van het fonds en partners op elkaar worden afgestemd, met als doel elkaars internationale activiteiten te versterken. Daarnaast ontwikkelt en implementeert het fonds samen met partners programma's, open oproepen, residencies, presentaties en andere publieksevenementen waarbij gebruik wordt gemaakt van elkaars expertise en netwerken. De creatieve industrie is naast de in dit plan beschreven culturele component ook een levendige economische sector (topsector). Dat deel van de sector draagt met diverse instrumenten bij aan marktontwikkeling, marktverruiming, benutting en internationale promotie, het laatste via het internationale programma CreativeNL. Dit is een publiek-private organisatie, met inbreng van het creatieve bedrijfsleven, en steun van de ministeries van OCW en EZK. Het is gerealiseerd door CLICKNL, het Topconsortium voor Kennis en Innovatie voor de creatieve bedrijfstakken. Wat de activiteiten van CreativeNL en het fonds delen, is dat de Nederlandse

⁵ Het 'veld' omvat onder meer de instellingen, actoren, perspectieven, discoursen, waarden en praktijken binnen en tussen de ontwerpdisciplines (vormgeving, architectuur en digitale cultuur) waar het Stimuleringsfonds zich toe verhoudt.

ontwerpde aanpak vanuit beide perspectieven een grote vlucht heeft genomen. Het fonds bespreekt met CLICKNL en ook Nieuwe Instituut eenieders internationale plannen en stemmen die met elkaar af.

2.2 Geografische focus

Het programma Internationalisering Ontwerpsector opereert wereldwijd. Bij het versterken van de positie van de Nederlandse culturele en creatieve sector door duurzame samenwerking, uitwisseling en zichtbaarheid wordt een strategische inzet nagestreefd in de focuslanden die in het ICB-beleidskader zijn vastgelegd. Voor de periode 2025–2028 betreft dit:

- in Afrika: Egypte, Ghana, Marokko en Zuid-Afrika;
- in Azië/Oceanië: Australië, China, India, Indonesië, Japan, Sri Lanka en Zuid-Korea;
- in Europa: België, Duitsland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Oekraïne, Polen, Spanje, Turkije en het Verenigd Koninkrijk;
- in Noord- en Zuid-Amerika: Brazilië, Suriname en de Verenigde Staten.

Voor het gedeelte van het programma Internationalisering Ontwerpsector dat zich richt op de Sustainable Development Goals (zie onderdeel 3) sluit het fonds aan op de focuslanden in Afrika die vallen binnen het beleid Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Binnen dit gedeelte continueren we onze activiteiten die gericht zijn op de rol van ontwerp binnen verschillende onderling verbonden dynamieken van ongelijkheid, de klimaatcrisis en conflict. Het fonds sluit zich aan bij de positie van de Verenigde Naties en de betrokken ministeries dat de culturele en de creatieve sector een essentiële bijdrage kan leveren aan duurzame ontwikkeling en het realiseren van de SDG's. We werken vanuit de overtuiging dat cultuur een *global public good*⁶ is waaraan mensenrechten verbonden zijn.

2.3 Uitgangspunten programma Internationalisering Ontwerpsector

Op basis van de afgelopen beleidsperiodes heeft het fonds de volgende uitgangspunten voor de uitvoering van de plannen in de komende jaren geformuleerd:

- **Gelijkwaardige internationale samenwerking**
Een rode draad in het programma Internationalisering Ontwerpsector is aandacht voor en het stimuleren van gelijkwaardige samenwerking, (kennis)uitwisseling en dialoog. Samenwerken is cruciaal in internationale context. Het is vaak een uitdaging voor alle betrokken partijen om op gelijkwaardige voet samen te werken. Dit vraagt om vaardigheden bijvoorbeeld op het gebied van interculturele dialoog, bewustzijn van intersectionaliteit en ongelijkheid, entangled heritage en een reflectie op de eigen positionering en machtsverhoudingen binnen samenwerkingen. Het fonds besteedt in de nieuwe

beleidsperiode hier in de breedte van het programma aandacht aan via de beoordelingsprocedure (criteria) van de subsidieregeling en open oproepen, via flankerende activiteiten (bijvoorbeeld de International Clinics in samenwerking met Nieuwe Instituut en Dutch Culture) en bij de impactmeting.

- **Internationale verbinding en uitwisseling**
Het bevorderen van de verbinding en het opbouwen van netwerken tussen makers, ontwerpers en architecten binnen de creatieve industrie in Nederland en in andere landen staat centraal in het programma Internationalisering Ontwerpsector en wordt (in)direct gefaciliteerd door middel van de verschillende instrumentaria. De verbinding met andere domeinen/sectoren is daarin ook van belang, met name in relatie tot maatschappelijke doelstellingen. De verbindende rol van cultuur kan alleen bijdragen aan deze doelstellingen door het denken in en uitwisselen binnen brede interdisciplinaire samenwerkingen. Ook wordt er in de nieuwe beleidsperiode actief ruimte gecreëerd voor het maken van verbindingen door middel van verkenningen, meet-ups, residencies en schrijfsubsidies om samenwerkingen en uitwisseling te verdiepen.
- **Bijdragen aan maatschappelijke doelstellingen**
De wereldwijde uitdagingen waar samenlevingen voor staan (onder meer groeiende ongelijkheid, de klimaatproblematiek en daarmee gepaard gaande sociale, politieke en economische verschuivingen) vereisen een meer agenderende rol vanuit de sector en een grensoverschrijdende, interdisciplinaire en collaboratieve benadering om deze sociale en ecologische uitdagingen door middel van ontwerp te onderzoeken, bevragen of aan te pakken. Dat deze rol en benadering belangrijk zijn voor de sector blijkt ook uit een groei in maatschappelijk en klimaat-geëngageerde ontwerpprojecten bij de subsidieregeling en de verschillende open oproepen van het programma.
- **Klimaatbewustzijn stimuleren en verduurzaming**
De klimaatcrisis en gerelateerde uitdagingen vormen een belangrijke thematiek binnen de projecten die het fonds ondersteunt. Deze projecten dragen bij aan het maatschappelijke debat en bewustwording over klimaatverandering en het inzetten van ontwerpkracht voor actie. Het fonds stuurt ook actief op klimaatvraagstukken door het uitschrijven van thematische open oproepen. Daarnaast wordt er binnen het programma Internationalisering Ontwerpsector en andere internationale projecten die het fonds ondersteunt aangezet op duurzaam handelen. Internationalisering brengt reizen met zich mee als evenals het vervoer van materiaal. Voor zowel de aanvragers die worden ondersteund als het fonds zelf gelden criteria met betrekking tot dit uitgangspunt.

Alle activiteiten binnen het programma Internationalisering Ontwerpsector verhouden zich tot de drie ICB-doelstellingen. Het fonds continueert jaarlijks de volgende activiteiten met als doel het versterken van de positie van de Nederlandse creatieve industrie in het buitenland door duurzame gelijkwaardige samenwerking, uitwisseling en zichtbaarheid.

2.4 Activiteiten in het programma Internationalisering Ontwerpsector

Hieronder worden de verschillende regelingen en open oproepen uiteengezet die in 2025-2028 worden uitgevoerd binnen het Programma Internationalisering.

2.4.1 Regeling Internationalisering Ontwerpsector

De subsidieregeling Internationalisering Ontwerpsector heeft als hoofddoelstelling een sterke creatieve sector te stimuleren die in zichtbaarheid, kwaliteit en relevantie groeit door internationale uitwisseling, kennisontwikkeling en gelijkwaardige samenwerking. De vaste regeling, die per jaar twee ronden kent, is vraag-gestuurd en staat open voor projectvoorstellen binnen de domeinen van vormgeving, architectuur en digitale cultuur en voor interdisciplinaire aanvragen van over de hele wereld. Projecten worden door het fonds ondersteund voor het uitvoeren van een samenwerkingsproject waar een onderzoek aan ten grondslag ligt en waarvan de uitkomsten internationaal versterkend werken voor de positie van de Nederlandse ontwerpsector. Projecten sluiten aan op een buitenlandse vraag en/of opgave waarbij de activiteiten hoofdzakelijk in het buitenland plaatsvinden.

De projectvoorstellen worden, onder voorzitterschap van de programmaleider Internationalisering, door een externe adviescommissie beoordeeld op basis van criteria die zich richten op: de artistiek-inhoudelijke waarde van het project, de betekenis van de gekozen thematiek, vraagstelling en/of ontwerpogave in relatie tot de buitenlandse vraag, de mate van samenwerking en uitwisseling, de relevantie voor de praktijk van de maker en de Nederlandse creatieve industrie, en de opzet, methodiek, betrokken expertise en het verwachte bereik en impact. De definitieve criteria worden bepaald in de aangescherpte regeling die voor 2025 in de Staatscourant wordt gepubliceerd. De werkwijze van de adviescommissie is vastgelegd en moet zorgen voor een onafhankelijke, betrouwbare en transparante beoordeling van ingediende voorstellen.⁷

De adviescommissie die de aanvragen beoordeelt is interdisciplinair en bestaat uit adviseurs die internationale ervaring, kennis en/of praktijk hebben. Jaarlijks vindt er een evaluatie plaats met de adviescommissie om te reflecteren op onder andere tendensen in het veld, de beoordelingscriteria en systematiek. De subsidieregeling biedt inzicht in de vraag naar Nederlands ontwerp in buitenland, de verschillende soorten samenwerkingsvormen die worden aangegaan en welke duurzame relaties en netwerken worden gebouwd. Daarnaast geeft de regeling inzicht in ontwikkelingen in het internationale veld en de thematieken, onderwerpen en opgaven die ontwerpers animeren en internationaal met elkaar verbinden. Het fonds scherpt in 2024 de regeling aan en onderzoekt hoe de aanvraag- en verantwoordingssystematiek vereenvoudigd kan worden.

2.4.2 Internationale manifestaties en presentaties

Jaarlijks selecteert het fonds een aantal internationale podia en manifestaties waar ontwerpers de kans wordt geboden deel te nemen met een onderscheidende presentatie. Door het ondersteunen van deelname aan deze manifestaties draagt het fonds bij aan het versterken van de internationale zichtbaarheid en positie van de Nederlandse ontwerpdisciplines. In de keuze van manifestaties let het fonds op een gebalanceerde vertegenwoordiging van de disciplines en focuslanden binnen het ICB. Voor deze beleidsperiode wordt in ieder geval budget gereserveerd voor deelname aan de Salone del Mobile in Milaan.

In de nieuwe beleidsperiode zal het fonds, naast vormgeving, passende internationale manifestaties binnen de disciplines architectuur en digitale cultuur selecteren. Het fonds kijkt hierbij naar zowel gevestigde als opkomende manifestaties en geeft de voorkeur aan toonaangevende podia met inhoudelijk agenderend uitgangspunt en/of podia die nieuwe richtingen voor het veld onder de aandacht brengen door onconventionele benaderingen. Het fonds verkent hiervoor eerst de desbetreffende manifestatie. Instrumenten voor ondersteuning bestaan onder andere uit (gerichte) open oproepen, vouchers en opdrachten.

Het fonds continueert in de nieuwe beleidsperiode een aparte aanvraagprocedure voor opzichzelfstaande presentaties in het buitenland in een van de ICB-focuslanden. Het doel is om de kwaliteit en betekenis van de hedendaagse Nederlandse vormgeving, architectuur en digitale cultuur te tonen aan een internationaal publiek en internationale uitwisseling te stimuleren die ook relevant is voor het vakgebied in Nederland. Onder presentaties wordt onder meer verstaan: (overzichts)tentoonstellingen, groepstentoonstellingen, uitvoeringen of performances. De presentaties hebben een onderscheidende, gedurfde of ambitieuze insteek; ze werpen een nieuwe blik op het ontwerpveld en, waar relevant, daaraan gerelateerde maatschappelijke vraagstukken. Zichtbaarheid, bereik en context van de presentatieplek spelen binnen deze open oproep een belangrijke rol.

2.4.3 Vouchers internationaal

De voucherregeling is een verkorte doorlopende procedure die het voor in Nederland gevestigde makers en ontwerpers mogelijk maakt om op korte termijn een subsidie aan te vragen voor een activiteit in het buitenland die bijdraagt aan het versterken van de eigen praktijk, ervaring en uitwisseling. Vanuit het veld is er veel vraag naar deze kleine subsidies, bijvoorbeeld voor het geven van een lezing, workshop of presentatie. De subsidie is bedoeld als een bijdrage aan de kosten van de activiteit (urenvergoeding, reis- en verblijfskosten), waarmee de reikwijdte, impact en zichtbaarheid van een al bestaand project en/of de praktijk van de ontwerper kunnen worden vergroot in een internationale context. Daarnaast biedt deze activiteit de mogelijkheid voor de ontwerper om kennis uit te wisselen en het netwerk te vergroten in

⁶ Zie onder andere: daccess-ods.un.org/tmp/8194041.25213623.html.

⁷ De werkwijze is hier te raadplegen: cms.stimuleringsfonds.nl/storage/media/SCL_Werkwijze-adviescommissie-2024_digitaal.pdf, en de samenstelling van de adviescommissie hier: www.stimuleringsfonds.nl/onze-adviseurs.

het buitenland, wat mogelijk kan leiden tot een samenwerkingsproject op de middellange termijn. Van belang is dat de ontwerper een actieve rol heeft in de activiteit en daarmee de eigen praktijk zichtbaar maakt in een internationale context. Voorwaarde is dat de aanvrager uitgenodigd is door een relevante buitenlandse partij en dat er sprake is van een duidelijke subsidiebehoefte met toepassing van de Fair Practice Code en dat er zo duurzaam en veilig mogelijk wordt gereisd. Om een voucher te kunnen aanvragen, moet de aanvrager de afgelopen vijf jaar een aanvraag hebben gedaan bij het fonds die positief is beoordeeld. Per aanvrager wordt maximaal € 1.500 voor reizen binnen Europa of € 2.500 voor reizen buiten Europa verstrekt. De regeling is interdisciplinair en aanvragen worden intern door fondsmedewerkers beoordeeld op een aantal voorwaarden.

2.4.4 Residency-samenwerking en -uitwisseling

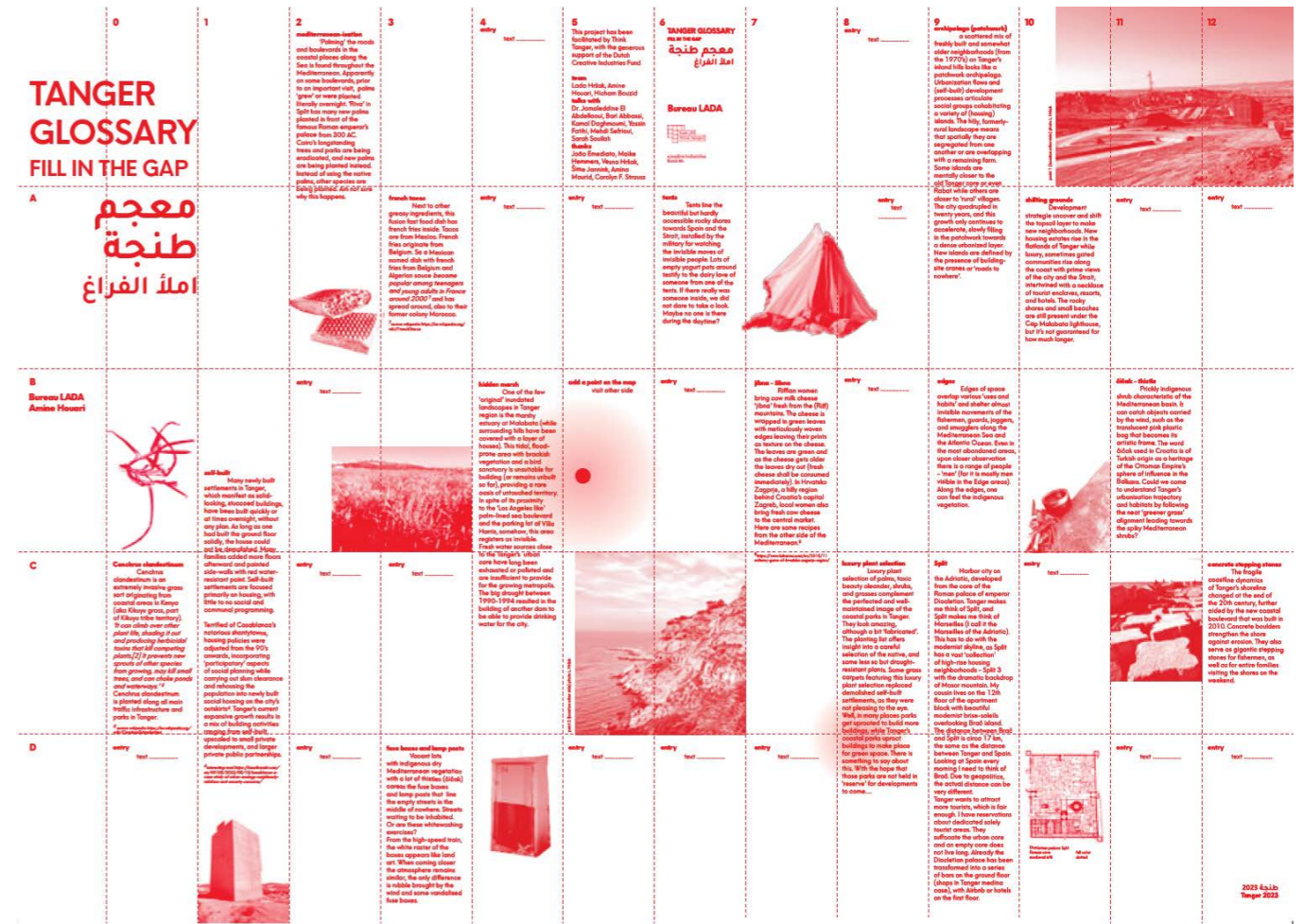
In de beleidsperiode 2021–2024 heeft het programma Internationalisering Ontwerpsector het residency-traject vormgegeven. Zo zijn gerichte samenwerkingen met platforms/plekken die residencies faciliteren verder verkend en ontwikkeld. Concreet zijn er samenwerkingen opgezet met Jatiwangi art Factory (Indonesië) en mediakunstinstelling Videotage (Hongkong). Daarnaast werkt het Stimuleringsfonds sinds een aantal jaar samen met het Mondriaan Fonds bij het aanbieden van residency-plekken in het buitenland die relevant zijn voor zowel beeldend kunstenaars als ontwerpers. Het betreft de residency in Arita (Japan) en, sinds 2023, het cultureel platform Think Tanger (Marokko). Ook biedt het fonds samen met een aantal andere rijkscultuurfondsen ontwerpers de mogelijkheid voor een verblijf in het Van Doesburghuis in Parijs. Een belangrijk aspect in de keuze voor een residency-samenwerking is de middellangetermijnsamenwerking tussen het fonds en de residency-plek.

Het fonds continueert het residency-traject in de beleidsperiode 2025–2028. Residencies bieden ontwerpers en makers tijd en ruimte om (creatief) onderzoek te doen, te experimenteren en/of werk te produceren in een internationale context. Het doel van het residency-traject is het stimuleren van de artistieke en professionele ontwikkeling van ontwerpers en makers. De residencies zijn gericht op makers die hun praktijk goed weten te positioneren en onder meer bereid zijn hun werk verder te ontwikkelen en te verdiepen, nieuwe technieken, materialen en/of (lokale)praktijken te verkennen en nieuwe contacten en netwerken op te bouwen. In de residencies die het fonds ondersteunt, ligt de nadruk op uitwisseling en wederkerigheid: het gekozen thema of onderwerp moet niet alleen relevant zijn voor de maker, maar ook voor de residency-plek of de organisatie die de residency mogelijk maakt. Het is hierbij ook belangrijk dat het voorstel zich verhoudt tot de lokale context. Verder dient er sprake te zijn van begeleiding en/of productie gefaciliteerd door de residency-plek.

Het aantal vaste samenwerkingen met residency-plekken wordt in 2025–2028 verder uitgebreid. Het streven van het fonds is om drie nieuwe samenwerkingen op te zetten in de nieuwe beleidsperiode. Het gaat om samenwerkingen met (lokale) instellingen, initiatieven of collectieven die al ervaring hebben met het aanbieden en begeleiden van professionele

werkplekken die relevant zijn voor het Nederlandse ontwerpveld. In de keuze voor een samenwerking met een residency-plek kijkt het fonds naar een gebalanceerde vertegenwoordiging van de disciplines en streeft het naar een balans tussen de focusregio's in het ICB. Van belang in de keuze is de wijze waarop de residency-plek zich tot de (lokale) sociaal-maatschappelijke context verhoudt en er wordt nadruk gelegd op residencies waar sociaal-ruimtelijke, maatschappelijke en ecologische vraagstukken centraal staan. Er wordt ook gekeken of er een koppeling tussen een residency en een manifestatie kan worden gemaakt waarbij de residency werk ontwikkelt voor presentatie op een internationaal podium. In 2025 wordt op basis van evaluatie bepaald of de bestaande residency-samenwerkingen worden gecontinueerd. Het fonds inventariseert de ervaringen, geleerde lessen en effecten op de praktijk van de aanvragers en van de residency-plek.

De residency-uitwisseling tussen Nederlandse en buitenlandse organisaties binnen de disciplines architectuur, vormgeving en digitale cultuur wordt gecontinueerd in 2025–2028. Doel van deze uitwisselingen is om kennisuitwisseling te bevorderen en netwerken op te bouwen tussen Nederland en andere landen en regio's met de nadruk op het Afrikaanse continent. Hoewel meerdere organisaties in Nederland en in het buitenland residencies bieden en ook onderdeel zijn van netwerken die uitwisselingen stimuleren, constateert het fonds dat er weinig Afrikaanse organisaties deel uitmaken van deze netwerken. Uitwisselingen, zo leert de ervaring, leiden tot samenwerkingsprojecten op de middellange termijn.

Tanger Glossary, Bureau Lada, residency Think Tanger
Beeld: Bureau Lada

Simone Post tijdens residency in Arita
Foto: Simone Post

3. Kracht van ontwerp inzetten voor de SDG's (BHOS-agenda)

In het Internationaal Cultuurbeleid stellen de ministers dat de culturele en creatieve sector een essentiële bijdrage kan leveren aan het agenderen en bevorderen van duurzame ontwikkeling en aan de aanpak van maatschappelijke opgaven op basis van wederkerige samenwerking. De nadruk wordt gelegd op opgaven zoals ongelijkheid, klimaatverandering en de brede Sustainable Development Goals-agenda. De creatieve industrie biedt nieuwe of andere denkrichtingen, perspectieven en oplossingen, maar draagt ook bij aan het herdefiniëren van de ontwerp vraag. Door middel van uitwisseling, verbinding en samenwerking met lokale partners in het buitenland kan de Nederlandse ontwerpsector bijdragen aan de versterking van de creatieve sector in andere landen en regio's en indirect daarmee ook aan vreedzame, rechtvaardige en inclusieve samenlevingen.

3.1 Terugblik 2021-2024

In de afgelopen beleidsperiodes voerde het fonds het programma Inclusive Cities and Societies through Design uit. Centraal in dit programma stonden de rol en inzet van ontwerp(denken) in het onderzoeken en bieden van oplossingen voor snelle verstedelijking en de maatschappelijke thema's die hieraan zijn gelieerd. Cross-disciplinair werken met relevante stakeholders werd hierin gestimuleerd, zowel binnen de ontwerpdisciplines als daarbuiten. In 2021-2024 lag de geografische focus van dit programma op Afrikaanse landen die vallen binnen het BHOS-beleid van het ministerie van BZ.

Het programma Internationalisering Ontwerpsector zette de afgelopen beleidsperiode meerdere thematische open oproepen op ter ondersteuning van cross-geografische en cross-disciplinaire onderzoeks- en samenwerkingsprojecten, waaronder Resilient Communities / Inclusive Cities / Just Societies; Hidden (H)stories en Climate Justice plus het meerjarige mentorship-programma Building Beyond in samenwerking met het Prins Claus Fonds. Het fonds heeft middels deze activiteiten geleidelijk kennis en netwerken weten op te bouwen in de BHOS-focuslanden in Afrika. Voor de beleidsperiode 2025-2028 is aan het fonds gevraagd om een programma op te zetten en uit te voeren met een gecontinueerde geografische focus op deze regio en voort te bouwen op succesvolle onderdelen van het programma Inclusive Cities and Societies through Design, waaronder de thematische aanpak van de activiteiten.

3.2 Thematiek programma 2025-2028

Voor de beleidsperiode 2025-2028 heeft het fonds het overkoepelende thema 'Design in contemporary spaces of

conflict' geformuleerd. Middels dit thema richt dit deel van het programma zich op de rol van ontwerp, architectuur en digitale cultuur binnen geopolitieke, klimatologische en economische conflicten die gevolgen hebben voor lokale gemeenschappen en de kwaliteit van hun leefomgeving. Conflictgebieden blijken vaak letterlijk en figuurlijk vruchtbare gronden te zijn voor de opkomst van nieuwe ruimtelijke vormen, experimentele praktijken, vormen van betrokkenheid en ruimtes van veerkracht en solidariteit. Conflict in verschillende vormen is het uitgangspunt binnen het programma om na te denken over rechtvaardige en inclusieve samenlevingen en om te komen tot duurzaam ontwerp dat van betekenis kan zijn voor lokale gemeenschappen in verschillende contexten. Het thema biedt ook ruimte voor kritische reflectie op de rol die de ontwerpsector speelt binnen hedendaagse conflicten, bijvoorbeeld door te kijken naar de herkomst van materialen en naar ethische vraagstukken die de productie oproept. Vanwege de focus in het Internationaal Cultuurbeleid op het Afrikaanse continent, en het door het fonds opgebouwde netwerk in de regio in de beleidsperiode 2021-2024, richten we het thema in de beleidsperiode 2025-2028 op de BHOS-landen in Afrika.

Dit thema heeft betrekking op de volgende SDG's:

- SDG 16: over rechtvaardige, vreedzame en inclusieve samenlevingen;
- SDG 13: klimaatactie;
- SDG 11: veilige en duurzame steden en gemeenschappen;
- SDG 10: ongelijkheid verminderen; en
- SDG 5: gendergelijkheid.

Met dit programma streeft het Stimuleringsfonds naar:

- het opbouwen van samenwerkingen, allianties en (kennis) netwerken tussen ontwerpers gevestigd in Nederland en

ontwerpers op het Afrikaanse continent om uitdagingen gerelateerd aan huidige ruimtes van conflict aan te gaan binnen een interdisciplinaire samenwerking;

- het bevorderen van een inclusieve en wederkerige benadering van cross-geografische en interdisciplinaire opgaven;
- het versterken van projecten die lokaal zijn verweven en gebaseerd zijn op een lokale vraag; en
- bijdragen aan het versterken van de creatieve sector in Nederland en andere landen door gelijkwaardige samenwerking en uitwisseling.

3.3 Methodiek programma 2025-2028

Het fonds kiest binnen deze lijn om programmatisch te werken, waarmee verschillende instrumenten worden ingezet (verkenningen, open oproep, opdrachten, publieksbijeenkomsten, etc.), en in samenspraak met sleutelfiguren en experts in Nederland en de focuslanden in Afrika tot verdere inhoudelijke focus van het programma te komen.

Het fonds neemt ook een actieve rol in het verder opbouwen van relevante netwerken en (kennis)uitwisseling tussen Nederland en de betreffende focuslanden in Afrika binnen de ontwerp velden en aanpalende sectoren, en tussen makers en ontwerpers, culturele organisaties, civil society organisaties en andere relevante actoren. Daarnaast wordt de lokale vraag geïnventariseerd door middel van verkenningen op locatie, het organiseren van (expert)bijeenkomsten, en het faciliteren van ontmoeting en gesprekken. De in de afgelopen periode opgebouwde kennis, methodiek, netwerken en ervaring worden ingezet in de uitvoering van het programma. Om het veld te activeren zet het fonds een meervoudig aanvraagtraject uit door middel van thematische open oproepen. Binnen elke open oproep kunnen zeven projecten, die gestoeld zijn op internationale samenwerkingsverbanden, worden ondersteund in drie fases:

subsidie eerste fase	7 x	€ 25.000	€ 175.000
subsidie vervolgfase	7 x	€ 35.000	€ 245.000
subsidie impactfase	7 x	€ 7.500	€ 52.500
reflectie & debat	1 x	€ 30.000	€ 30.000
			€ 502.500

De eerste fase van ongeveer vier maanden richt zich op het starten van een onderzoek, het versterken van de gestarte samenwerkingen tussen makers, ontwerpers, collectieven, culturele organisaties en andere actoren binnen of buiten de creatieve industrie en het uitvoeren van een gezamenlijk geformuleerde ontwerp opgave.

De vervolgsubsidiefase van om en nabij één jaar ondersteunt de uitwerking en verdieping van de onderzoeks- en ontwerp-uitkomsten uit de eerste fase. De vervolgsubsidiefase wordt in principe direct gevolgd door de impactfase, die gericht is op activiteiten die de impact van het samenwerkingsproject vergroten door middel van kennisdeling of andere vormen van verankering van de uitkomsten op verschillende niveaus (lokaal, regionaal, nationaal) en met verschillende publieken (zoals beleidsmakers, het ontwerp veld, kennisinstellingen).

Tijdens en/of aan het eind van een cyclus organiseert het fonds een of meerdere (publieke) bijeenkomst(en) voor het delen van de opgedane kennis en om te reflecteren op de (tussen)resultaten van projecten. Deze bijeenkomsten en andere activiteiten gericht op storytelling en communicatie hebben tevens het doel de zichtbaarheid van de projecten (internationaal) te vergroten. In alle fases zijn de perspectieven, ideeën en strategieën vanuit de lokale context in de BHOS-focuslanden cruciaal in het slagen van projecten.

De eerste cyclus start in het tweede kwartaal van 2025 en wordt drie keer herhaald. Iedere cyclus heeft een thematische focus met betrekking tot het overkoepelende thema. Voorafgaand aan een cyclus richt het fonds zich op het ontwikkelen van de open oproep, door middel van expertmeetings en mogelijke oriëntatierizen. Daarbij organiseert het fonds informatiebijeenkomsten en faciliteert het ontmoetingen voor geïnteresseerde makers, collectieven en organisaties door middel van meet-ups en bezoeken. Door residency-uitwisselingen tussen makers en ontwerpers in Afrikaanse landen en Nederland wordt er tevens ruimte geboden, naast de uitvoering van een (onderzoeks)project, om netwerken op te bouwen en mogelijke samenwerkingen te onderzoeken en op te zetten. Dit leidt tot de volgende planning:

Jaar	2025	2026	2027	2028
Start	Fase 1 OO#1	Fase 1 OO#2	Fase 1 OO#3	
	Fase 2 OO#1	Fase 2 OO#2	Fase 2 OO#3	
		Fase 3 OO#1	Fase 3 OO#2	Fase 3 OO#3
R&D		R&D OO#1	R&D OO#2	R&D OO#1 #2 #3
Budget	€ 420.000	€ 502.500	€ 502.500	€ 82.500

Binnen het programma werkt het fonds iteratief, waardoor gedurende de beleidsperiode het instrumentarium kan worden aangepast en aangescherpt met behulp van expertmeetings en evaluaties, wat leidt tot betere effecten van het programma. Het fonds verkent de mogelijkheden om een van de cycli via een samenwerking uit te voeren. Het fonds deed hier ervaring mee op via onder meer de samenwerking met Nieuwe Instituut rondom de thematische Open Oproep Hidden Histories.

Posters van Let's Become Fungal, Taipei, door Yasmine Ostendorf
Foto: Max Chuang

Let's Become Fungal workshop in Taipei, door Yasmine Ostendorf
Foto: Max Chuang

4. Flankerende activiteiten

Flankerende activiteiten richten zich op het delen van opgedane kennis en ervaringen in de uitvoering van projecten, en het vergroten van de zichtbaarheid en positionering van het Nederlandse ontwerpveld door middel van presentaties of deelname aan manifestaties of internationale programma's. Veelal zijn het activiteiten waarbij het fonds initiatief neemt of reageert op een samenwerkingsvraag (zoals de COP27 in Egypte met What Design Can Do, de London Design Biennale met Nieuwe Instituut of de talentpresentatie op de Salone del Mobile in samenwerking met BASE Milano).

Het fonds kan een opdracht verstrekken aan een Nederlandse of internationale partij voor een activiteit die het van belang acht of die niet vanzelfsprekend binnen de subsidieregeling kan worden ondersteund. Het fonds betreft, waar relevant, bij flankerende activiteit het postennetwerk in het betreffende land. Het flankerend budget wordt tevens ingezet voor verkenningen en relevante representatiebezoeken of deelname.

4.1 Samenwerking, communicatie en storytelling

In 2025–2028 zal het fonds zich richten op communicatieactiviteiten waarbij eerder ondersteunde projecten samen worden gebracht rondom gedeelde (maatschappelijke) thema's die op een strategisch internationaal podium kunnen worden gepresenteerd. Doel hiervan is om de bijdrage van projecten aan actuele (maatschappelijke) thema's internationaal te delen, het belang van de Nederlandse creatieve industrie te vergroten en een netwerk te faciliteren. Hierbij wordt samenwerking onderzocht met het Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp en het programma Talentontwikkeling en partners buiten het fonds zoals bijvoorbeeld Nieuwe Instituut en CLICKNL.

Er wordt gekeken hoe de International Clinics gericht op (nieuwe) aanvragers in samenwerking met Nieuwe Instituut en DutchCulture worden gecontinueerd om het veld te informeren over subsidiemogelijkheden om een dialoog te faciliteren rondom aspecten als gelijkwaardigheid, fair practice en duurzaamheid, vooral ook met betrekking tot complexe politieke, sociale en economische contexten.

4.2 Monitoring, evaluatie en impactmanagement

Het Stimuleringsfonds wil inzicht hebben in de impact van de projecten en activiteiten die binnen het programma worden ondersteund. Voor de verschillende activiteiten binnen het programma Internationalisering Ontwerpsector 2025–2028

gaat het fonds na of en hoe de doelstellingen worden gerealiseerd. Dit wordt gedaan om er zelf van te leren en tussentijds te kunnen bijsturen en natuurlijk om verkregen inzichten, kennis en resultaten breder te kunnen delen. Het fonds vindt het belangrijk om bij alle inzet op het vlak van monitoring, evaluatie en impactmanagement telkens zoveel mogelijk op maat te werken – dus methoden in te zetten die passen bij de doelgroep(en) – en om ook de stem van niet-aanvragende partners in projecten gehoord te hebben.

Monitoring

Bij alle activiteiten die het fonds uitvoert, gaan het na welke resultaten worden geboekt en wat (eerste) ervaringen zijn van aanvragers en andere projectpartners. Dit wordt gedaan door bijvoorbeeld analyse van data uit het online aanvraagstelsel van het fonds en het ophalen van feedback tijdens gesprekken of bijeenkomsten met aanvragers.

Evaluatie

Na afloop van een ronde in de regeling, van een residency of (thematische) open oproep zijn er verschillende manieren waarop het fonds informatie kan verzamelen over de resultaten en effecten van de activiteiten:

- Verantwoordingen die aanvragers schrijven.
- Activiteiten van de projecten die worden bezocht en/of bijeenkomsten die we zelf organiseren ter afsluiting en reflectie.
- Het onderzoek onder al onze aanvragers dat om het jaar wordt uitgevoerd.
- Evaluatiegesprekken met de adviescommissie(s) en/of samenwerkingspartners (bijvoorbeeld binnen residencies).

Daarnaast gaan we deze beleidsperiode per activiteit na of en welke vragen met bovenstaande methoden nog onbeantwoord

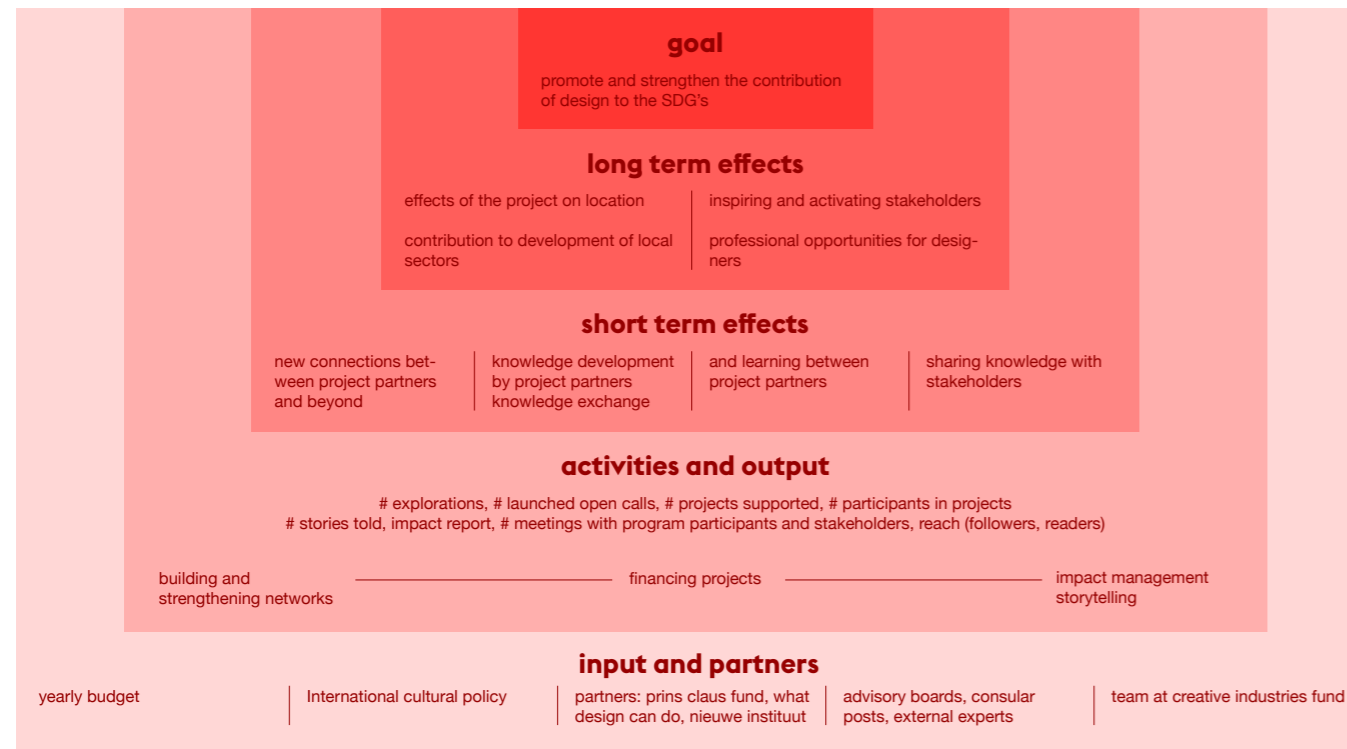
blijven en waar we dus extra onderzoekscapaciteit willen gaan inzetten. Te denken valt aan het laten uitvoeren van een evaluatie van onze ondersteuning aan een manifestatie of het in kaart brengen van de langetermijneffecten van de subsidieregeling Internationalisering.

Impactmanagement

Voor het deel van het programma Kracht van ontwerp inzetten voor SDG's (BHOS-agenda) voert het fonds impactmanagement uit. Dit houdt in dat veel van de bovengenoemde methodieken worden ingezet om de resultaten en effecten van zowel de projecten en andere activiteiten als van het programma te onderzoeken. Het verschil is dat het fonds bij de start van de beleidsperiode een impact framework ontwikkelt in samenwerking met een impact-expert waarin een verandertheorie wordt opgesteld (zie figuur 2) die bepaalt hoe de impact van de activiteiten wordt onderzocht. Daarbij wordt gebruikgemaakt van nog enkele andere methoden om onderzoek te doen:

- surveys of interviews gedurende en/of na afronding en/of twee jaar na afronding van een project over onder andere ervaringen, leer- en maatschappelijke effecten en onverwachte uitkomsten;
- bijeenkomsten met partijen binnen ondersteunde projecten om het onderwerp impact te bespreken, het zelf uitvoeren van impactonderzoek te introduceren en hierin van elkaar te leren.

Het impactmanagement mondt uit in tussentijdse impactrapportages, waarop binnen het fonds en met relevante samenwerkingspartners en andere stakeholders van het programma wordt gereflecteerd. Doel is een lerende vorm van reflectie op de impact van projecten en internationale samenwerking. Zoveel mogelijk deelt het fonds ook de inzichten en lessen die worden opgehaald met stakeholders in de ontwerpsector tijdens bijeenkomsten of andere passende communicatievormen.

5. Budget en verantwoording

Onderstaande begroting is de gemiddelde jaarbegroting voor de jaren 2025 tot en met 2028 en kent een apparaatskostenpercentage van 19,14%. Dit percentage is in samenspraak met het ministerie van OCW vastgesteld voor de beleidsperiode 2025–2028. Het team Internationalisering bestaat uit een programmaleider, een coördinator en twee stafmedewerkers. Bestuur en programmaleider overleggen jaarlijks in december de plannen voor het volgend jaar aan de betrokken ministeries ter kennisname. In de jaarverantwoording van het Stimuleringsfonds wordt de realisatie van dit specifieke programma herleidbaar verantwoord volgens de geldende verantwoordingssystematiek. Daarnaast vindt jaarlijks een voortgangsgesprek plaats met de betrokken ministeries.

GEMIDDELDE JAARBEGROTING PROGRAMMA INTERNATIONALISERING ONTWERPSECTOR 2025–2028

Baten		OCW	BZ		
Bijdrage ICB van OCW		€ 1.422.400			
Bijdrage ICB van BZ			€ 700.000		
Totaal baten per jaar			€ 2.122.400		
Lasten	Subsidie	Flankerend	Totaal	OCW	BZ
Regeling Internationalisering Ontwerpsector	€ 600.000	€ 12.653	€ 612.653	€ 612.653	
Internationale manifestaties en reseraties	€ 300.000	€ 30.000	€ 330.000	€ 330.000	
Vouchers internationaal	€ 100.000		€ 100.000	€ 100.000	
Residency-samenwerking en -uitwisseling	€ 235.000	€ 13.125	€ 248.125	€ 100.000	€ 148.125
Monitoring, evaluatie en impact		€ 15.000	€ 15.000	€ 7.500	€ 7.500
BHOS: in vier jaar drie grote thematische calls					
Eerste fase open oproep (7 projecten)					
7 × € 25.000 × drie rondes in vier jaar	€ 131.250		€ 131.250		€ 131.250
Vervolgfase open oproep (7 projecten)					
7 × € 35.000 × drie rondes in vier jaar	€ 183.750		€ 183.750		€ 183.750
Impactfase (7 projecten)					
7 × € 7.500 × drie rondes in vier jaar	€ 39.375		€ 39.375		€ 39.375
Reflectie & debat over thema en projecten					
Drie edities à € 30.000 in vier jaar	€ 22.500		€ 22.500		€ 22.500
Flankerend		€ 18.520	€ 18.520		€ 18.520
Vierde editie Building Beyond 2024 flankerend (2025)		€ 15.000	€ 15.000		€ 15.000
Apparaatskosten Stimuleringsfonds percentage 19,14%				€ 272.247	€ 133.980
Totaal lasten per jaar	€ 1.611.875	€ 104.298	€ 1.716.173	€ 1.422.400	€ 700.000

